THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3961
Subscription Rates $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto Ontario
January 22nd. 1913

טאראנטאר קריסטען און וויניפעגער אידען

אין טאראנטא באשטעהט די "באָארד אָף עדיוקיישאן", וועלכע גיט אפטונג אויז די פאלקס שולען דורכאויס פון קרוסטען, ווען מען האט זיך צו דיזער באָארד געווענדעט מיט א בקשה. אז מען זאל באפרייען אלע אידישע קינדער, אויף'ן האלטען טאג פון לעצטען דינסטאג, ווען עס איז פארגעקומען דער פראָטעסט געגען די פאָגראָמען אין אוקראינע, איז דער פארלאנג אָהן שום שווערינקייטען באוויליגט געוואָרען.

האט איז געזיגט אין טאראנטא. אָבער אין וויניפעג האט פאל־גענדעס פאסירט.

וויניפעג פארמאנט א פראטעסטאָלע מאָדערנע אידישע תלמוד תורה און פארשטעהט זיך אז די "באָארד אָף עדיוקיישאן" פון יענעם אנשטלט באשטעהט הורכאויס פון אידען, ווען פון האט זיך צו דיזער באָארד געווענדעט מיט א בקשה. אז מען זאל באפרייען אלע אידישע קינדער, אויף'ן האלטען טאג פון לעצטען דינסטאג. ווען עס איז פארגעקומען דער פראָטעסט געגען די פאָגראָמען אין אוקראינע, איז דער פארלאנג אָהן שום שווערינקייטען באוויליגט געוואָרען.

האט איז געזיגט אין טאראנטא. אָבער אין וויניפעג האט פאל־גענדעס פאסירט.

וויניפעג פארמאנט א פראטעסטאָלע מאָדערנע אידישע תלמוד תורה און פארשטעהט זיך אז די "באָארד אָף עדיוקיישאן" פון יענעם אנשטלט באשטעהט הורכאויס פון אידען, ווען פון האט זיך צו דיזער באָארד געווענדעט מיט א בקשה. אז מען זאל לעזער לעצטען דינסטאג א טרויער אין פראָטעסט דעמאָנסטראציע וועלכע איז אויך געווען זעהר ערפאָלגרייך, אָבער מיט דער וויניפעגער דעמאָנסטראציע האט פאלגענדעס פאסירט. דער „סופערינטענדענט" פון די דאָרטיגע "פאבליק סקולס" האט ערלויבט די אידישע קינדער אויזקצושטעהן פון די שולען. אָבער וועגען דער דאָר־טיגער תלמוד תורה טיילט מיט די וויניפעגער אידישע צייטונג "דאָס אידי־שע וואָרט" פאלגענדעס. דער באריכט איז פון מאָנטאג. א טאג אי־דער די דעמאָנסטראציע איז פארגעקומען

מיר לעזען אין יענער צייטונג —

"נחיים אויפרעגונג און ענטריסטונג האט מאָנטאג ביי נאכט געהערשט אויף דער פראָטעסט קאָנפערענץ, ווען עס איז אנ־סירט געוואָרען, אז די באָארד אָף עדיוקיישאן פון תלמוד תורה האט באשלאָסען אז די קינדער זאָלען לעהרנען אין דעם טאג פון חעם גחיסען אידישען טרויער און זאָלען זיך ניט באטייליגען אין דעם פראָטעסט פאראד. די הערנער וואָס האבען טערערט וועגען דעם, האבען זיך אויסגעדריקט אין די שארפסטע ווערטער, פארדא־מעגדיג דעם באשלוס אין פאדערערגיג אז ער זאָל גלייך צוריקגעריפען ווערען. מר. אסאָווסקי האט געהאלטען א קורצע רעדע אויסדרי־קענדיג ערשטוינונג און פארדראָסענג געגען דער געמיינער האנדלונג פון די תלמיד תורה מענשען. ער האט נאכדעם אריינגעבראכט א רעזאָלוציע וואָס איז אונטערשטיצט געוואָרען דורך מר. ב. שנפס. די רעזאָלוציע לעזט זיך ווי פאָלגט

דיזע קאָנפערענץ דריקט אויס איהר ענטריסטונג וועגען דעם באשלוס פון דער באָארד אָף עדיוקיישאן פון וויניפעגער תלמוד תורה צו אינגאריגען דעם טרויער טאג וועלכער אי פראָקלאמירט געוואָרען פון פארשטעהער פון 27 וויניפעגער אידישע ארגאניזאציעס אין וועל־כער עס זייטען אריין שוהלען לאָדזשעס, בריהערליכע פאראייניגונגען און אזוי ווייטער.

מיט פארדרוס צייכענען מיר אונטער אז די מיטגליעדער פון דער באָארד אָף עדיוקיישאן האבען ליידער זיך ניט געקענט דערהויבען צו דער גאנצער ערנסטקייט פון דעם מאמענט און פארשטעהען ניט די גרויסע באריינטונג פון דעם פראָטעסט. עס איז העכסט טרויעריג ווען מחנכים שטעלען זיך אין דער לאגע אין וועלכער עלטערען פון קינדער זייטען געזעהאנגען צו הייסען זייערע קינדער ניט צו פאָלגען זיי."

מיר ווייסען ניט, צי די דאָרטיגע מענשען פון דער תלמוד תורה האבען יעצט הרגה אויף זייער באשלוס אָדער ניט. ווערט איז אָבער עס זאָל פארצייכענט ווערען די האנדלונג פון דער טאראנטער קריסטליכער "באָארד אָף עדיוקיישאן" און די וויניפעגער אידישע גרופע, וועמענס אויפגאנבע עס איז אסטונג צו געבען אויף דער נאציאָנאלער אידישער ערציהונג.

לענסינגס ענטפער באשטעטיגט אונ־זער הילפלאזיגקייט

„אמעריקא איז פשוט הילפלאז אנצוגעהמען אין דעם יעצטיגען מאָ־מענט מיטלען געגען די שפיטות אויף אידען אין דער אוקראינע. אָבער ווען די צייט וועט קומען, אין אוקראינע וועט פאָדערען אנערקענונג, דאן וועט אמעריקא איהר אנדערש ניט געבען קיין אנערקענונג, סיידען געגיגענדע גאראנטיעס וועלען פון איהר געגעבען ווערען אז די שרעקליכע רציחה וועלען ניט ווידערהאָלט ווערען. אין אז די רעסטען פון דער מי־נאריטעט וועלען באשיצט ווערען". — דאס איז אונגעפעהר געוועזען דער ענטפער, וואָס דער אמער קאנער סעקרעטערי אָף סטייט האבערט לענסינג האט מיטוואך געגעבען צו א אידישער דעפּוטאציע, וועלכע האט איהם באזוכט אין די אינטערעסען פון'ם אוקראינער אידענטום.

אמעריקא איז מאסטלאז בנוגע אוקראינע — אין אין דיזען ענטפער קומט ארויס גאנץ קלאר די טראגעדיע פון'ם אוקראינער אידענטום.

עס איז דארטען אפילו ניטא קיין פאראנטוואָרטליכע רעגיערונג, געגען וועלכער עס זאָלען אנגענומען ווערען מיטלען. אין די אידען מוזען איבערגעלאזען ווערען צום גוטען ווילען פון די מערדערישע היבער באנדעס פון די פעטלוראס און די דעניקינס. ניטא די אויסערליכע צוואנג, וועל־כע זאָל קענען צווינגען אפצושטעלען דיא גרוילטאטען. אין אידישע קהלות מוזען איבערגעלאזען ווערען צום חסד פון די מערדער באנדעס.

דאס איז דער יעצטיגער שיקזאל פון'ם אוקראינער אידענטום — אין עס איז מעהר ווי טראגישע.

פאר וואס מען האט ארעסטירט די ציוניסטישע פיהרער איז רוסלאנד

(ספעציעלע קאָרעספאנדענץ צום „אידישען זשורנאל" פון אונזער אייראָפּעאישען מיטארבייטער) ש. פאן

קאָפּענהאגען: —

ווי עס איז שוין באקאנט דעם לע־זער פון „אידישען זשורנאל" פון דער אינטערווייו, וואס איך האב געהאט מיט דעם אמעריקאנעם זשידיסטאָלאָג מר. אייזיק דאן לעווין, וועלכער האט זיך גאר וואס אומגעקערט פון רוסלאנד, זענען די ציוניסטישע פיהרער אין רוסלאנד ארעס־טירט געוואָרען צוליעב דער עפענטליכער מסירה און פּראָווא־קאציע פון דעם אידי־שען קאָמיסאר ס. דימענשטיין. דימענ־שטיין האט דאן פארעפענטליכט א העס־ליכען פּראָטאָקאָלטאָרישען ארטיקעל און דער קאָמוניסטישער „פּראָווד" און אין 24 שעה ארום איז איבער גאנץ רוסלאנד פארנעקומען רעוויזיעס און ארעסטען פון די ציוניסטישע לייטער אין פעטראָגראד, מאָסקווא און אויך איבער דער פּראָווינץ.

ה' דאן לעווין איז געווען אזוי פרייונ־ליך און מיר איבערגעגעבען א קאָפּיע פון דימענשטיין'ס העפליכען מסירה — אר־טיקעל, געדרוקט אין דער „פּראָווד" נומער 202, אונטער דער איבערשריפט „אידישע אימפּעריאליסטען". די דאזי־גע העפליכע פּראָטאָקאָלציע פון דעם „קא־מיסאר פאר אידישע ענינים ביי דער סאָ־וועטען - העפּבליק" רעדט זיך אין דער אידישער איבערזעצונג ווי פאָלגט:

„די לעצטע פיהר יאהר האבען אריינ־געבראכט אזוי פיעל עגדרוינגען אינ'ם לעבען פון די פעלקער, אז פיעלעס וואס קומט איצט פאר, האט זיך אפילו ניט גע'חלומ'ט די געשוואָרענע דיפּלאָמאטען, וועלכע זענען יאהרען - לאנג געווען פאר'ן גלאבען און זיך באשעפטיגט מיט'ן איבערמאכען די רעגענגען לויט זייער אייגענען קאפּריז און ווילען.

איצט האבען אנגעהויבען ארויסצו־שווימען נייע אימפּעריאליסטישע רעג־דער, וועלכע זענען געוואָרען דיטאָ־געבער און רעדען פון אויבען אראָפּ. עפּעס א רומעניען רעדענט זיך פאר א טאָן - געבערין און אלס די פארוועלקלי־בערען פונ'ם וועלט; סערביען פרעטענדירט אויף א גרויסער מלוכה וועגען איטאליען איז דאָך שוין אבגע־רעדט: זי וויל דאָך ווידערשטעלען די אכאָליגע רוימישע אימפּערע, נאָר מיט געגענדערטע רעגענגען . . . א. א. ת.

אט אזוי זעהט די זאך אויס מיט די שוין - עקזיסטירענדע מלוכות. א הויף זיי זענען אבער דא אנדערע.

די כעמיקער פון וועלטזאל נייטיגען זיך אין אן אקאָפּאציאָנס - ארמיי פאר קליין - אזיען, און אט האבען זיי זיך דערמאָהנט אין דעם אייביג - יאָנענדען פאָלק ישראל אין האבען איהם צוגעזאגט שאפען אן אייגענע מלוכה אין פאלעסטי־נא, האדט, וואו עס האבען מיט צוויי טויזענד יאהר צוריק געהערט אידען.

די ציוניסטישע פּארטיי, וועלכע פארטרעט די אידישע בורזשואזיע, האט זיך מיט אלע כחות געגומען צו דער פארווירקליכונג פון דער אידעע פון א אידישער מלוכה. יאָהרען - לאנג האבען די ניט־ געקהויכטע אידישע דיפּלאָמאטען אבגעקלאפּט די טירען פון די גרויסע און מעכטיגע. זיי זענען אדומעגלאפען אי־בער די קאָרידאָרען פון אלע מיניסטע־ריאומס, צווישען אנדערע אויף ביי פאן פּלעווע, וועמען דר. הערצל האט זיך באמיהט איבערצוצייגען, אז ציוניזם איז דער בעסטער מיטעל כדי אבצוציהען די אידישע מאסען פון'ם רעוואָלוציאָנערען קאמף. דאס אלעס איז געווען אָהן ער־פאָלג. פאלעסטינא האט מען זיי ניט גע־נעבען.

אין מלחמה - צייט, ווען דער בונ־דס־טער אלגומענט איז געווען די מיליטע־טערישע מאכט, האבען די ציוניסטען אנגעהויבען ארגאניזירען אידישע לעגיי־אָנען, און אין דער שפּיץ פון דער דאָ־זיגער באוועגונג האט זיך געשטעלט דער שוין גוט - באקאנטער ד. זשאבאטינסקי.

אין ענגלאנד האט ער געפיהרט אן ענערגישען קאמף געגען די רוסישע עמיג־ראטען - אינטערנאציאָנאליסטען און האט געפאָדערט פון דער רעגיערונג, אז זי זאָל דורכפיהרען א צוואנג - מאָבילי־זאציע פון אלע רוסישע עמיגראנטען. פאר דער קאָנטר - אגיטאציע פון דער דאזיגער פאָדערונג זענען פיעלע פון אנזערע חברים אריינגעזעצט געוואָרען אין דער טורמע און פארשיקט אין קאָנצענטראַציע - אנס - לאגערען. (צווישען זיי איך אונ־זער חבר טשיטשערין).

די ציוניסטען האט זיך דאָך איינגע־נעבען אראָנאיזירען די רעגיאָנען, וועלכע זענען געשיקט געוואָרען געגען דר טער־קיי, — און נאָכ'ן זיעג פון די אנטאנס, זענען אויסגעשיואומען די דראָטע פון צו צוטיילען די טערקיי (די קליין - אזיאטישער טייל פון דער טערקיי איז באפעלקערט פון אראבער און בודעשאָ־נער — א „וועניג פארטרויליכער עלעמענט"), אין דער אנטאנס באשלאָסען צו באפעלקע־רען קליין - אזיען מיט אידען, כדי דאָרט צו שאפען א באזיס און מיליטערישע שטיצע געגען די תמיד רעוואָלטירענדע אראבער.

די אידישע בורזשאזיע, וואס האט פארבאנד דאס רעכט צו רעדען אין נא־מען פון די אידישע ארבייטער - מאסען, מעהען איצט ארויס אין דער אלע פון אימפּעריאליסטישע פערבאנדערס, די אי־דישע לעגיאָנען אקופּירען פאלעסטינא און שטויסען פון דאָרט ארויס די אראבער אין בעדואינער, כדי צו פארנעהמען זיי־נער ארט.

די אידישע סאָלדאטען אין אלעסטי־נא, טראגען ענגלישע אוניפאָרמס און דער פיהרער פון די ענגלישע ציוניסטען, וו. זשאבאטינסקי, איז באשטימט געוואָר־דען אלס ענגעראל - גובערנאטאָר פון פאָ־לעסטינא. שפּילענדיג דאָרט די אלע, וואס דער אונטערדריקער סודאוויטש האט אין זיין צייט געשפּיעלט אין פּוילען און ליטא.

יעהער אויפשטאנד מצד דער איינגע־בוירענער באפעלקערונג וועגען אכזריו־דיג דערשטיקט. ערשט ניט לאנג צוריק האבען די אידישע לעגיאָנערען הערשטיקט דעם אויפשטאנד אין עגיפּטען. די פאָרי־זער קאָנפערענץ פון די ציוניסטען האט פאר דעם „העלדישען טאט" פון די אידי־שע לעגיאָנערען, זיי אבגעשיקט א הארצ־ליכען דאנק.

באלד וועלען די אידישע מאסען כמ־זען באאהלען פאר דעם פארהעכען פון דער אידישער בורזשואזיע. איצט אבער, אין זייער שווערער לאגע, ווענדען זיך די אימפּעריאליסטען, די פון זיי פאר - האסטע אידען. אין זיי נאר די אומשטענ־דען וועלען זיך ענדערען, וועלען זיי ער־לויכען, אדער אפשר נאר אליין צוהעלפען די אראבער אויסקויילען אָהן אויסנאהם אלע אידישע אקופּאנטען, וואס האבען זיך דאָרט באזעצט.

די רוסישע ציוניסטען העכענען זיך אלס א טייל פון דער „ליגע פון די פעל־קער", וואוהין זיי האבען דעפּלאָמירט זיי־ערע פארשטעהער. זיי זענען דאָך עגג פארבונדען מיט דער אומעטערזוכונגען אין סאוויעט - רוסלאנד זענען די ציוניסטען אויף דער זייט פון די קאָנטר - רעוואָ־לוציאָנערען. די אידישע פּאָגראָמען גע־תען זיי וועניג וואס אָן, ווייל דאס איז דאָך אויינע פון די מיטלען צו צווינגען די אידען שטארבען פאר „אן אייגענער מלוכה".

דאָקטער נטען, וואס זענען געפונען געוואָרען ביי די ציוניסטען אין דער לעצ־טער צייט, בעת די אונטערזוכונגען אין ארעסטען, באשטעטיגען פולשטענדיג, דאס אויבען געזאָגטע.

ס. דימענשטיין".

אט אויף אזא פּראָווא־אָאָטאָרישען אופן רייצט מען עס די אינסטינקטען פון דער רוסישער מאסע צו מאכען פּאָגראָמען געגען די אידען.

דער טראגישער טויט פון דעם „רומעניש-אידישען היינע"

פון לעאָ וואלפסאן.

צווישען די רומעגישע אידישע דיכ־טער און שרייבער האט דער פארשטאר־בענער דר. אלף שטעווירמאן, פערנומען דעם וויכטיגסטען פלאץ. ער איז געבוי־רען געוואָרען אין יאסי, דעם 30-טען נאָוועמבער 1872. זיינע עלטערען זיי־נען געווען ארום, און אין זיינע יונגע יאָהרען האט ער פיעל געליטען פון כיאָ־געל און נויט. נאָך אלס אינגעל האט ער ארויסגעצייגט א גרויסען טאלאנט, און זיינע געדיכטע און ארטיקלען האבען אויף איהם געמוזיגען די אויפמערקזאמקייט פון א סך ליטעראריישע מבינים און ליעבהא בער. מיט שווערער מיהע און פיעל קאמף איז איהם געלונגען דורך צו געהן די רומעגישע שולען און דאן די אוניווער־זיטעט פון פּאריז וואו ער האט שטודירט מעדיצין. אלע זיינע יאָהרען האט ער געשריבען — און אין זיינע געדיכטע שפּי־געלט זיך אָב די טראגעדיע פון זיין פאלק צו העלכען ער איז געבליבען געטריי ביז צו דער לעצטער מיטט פון זיין לעבען. די רומעגישע אידען האבען אין איהם גע־כאט א שטענדיגען קומפּער פאר זייערע רעכטען, און זיין גאנצעס לעבען און אר־בייט האט ער זיי געווידמעט. אויטער דעם פּסעדאָנים „דעלא יאסי" האט ער באשריעבען פאר די צייטונגען „אדעוואנ־רול" און דראָפּעלול" און האט אויף דע־ראזירט צוויי זאמעל - ביכער פון רומע־נישער היסטאָרישער ליטעראטור. שפּע־טער האט ער געשריבען פאר די צייטונגען „מונקא", „וועטענינטעגול" און האט אליין דעדאגירט די צייטונגען „דער מאָ־נאטליכער קודזער" און „די נייעס". ער איז געווען א מיטארבייטער אין די רומע־נישע אידישע צייטונגען „עגאליטאטעא", „קראנוקא איזראליטא", „העפאריטול" און אנדערע וועלכע זיינען פון צייט צו צייט ערשיענען. אויטער דעם נאמען „ראדיאן" האט ער טעגליך געשריבען אין דער יאסיער צייטונג „אָפּיניא". זיין ערשטע ווערק איז געווען א זאמלונג פון געדיכטע אין פּראזא, דאן א באנד פון איבערזעצונגען פון געדיכטע פון דעם בע־ריהמטען פראנצויזישען דיכטער מילי פּרודהאים.

אין 1896 איז ערשיענען זיין בא־ריהמטעס ווערק (געדיכטען) „באראט־שיע" (ארומקייט), און וועלכען ער האט מייסטערהאפט געשילדערט דאס לעבען פון דער ארומער וועלט און וועלער ער האט געלעבט. זיינע ערפאהרונגען אין סטודענטען לעבען האט ער אויסגעדריקט אין זיין ווערק „א הערבסט אין פּאריז". דאן זיינען ערשיענען זיינע וואונדערבארע געדיכטע „לידזשטשע" וועלכע האבען איהם געבראכט דעם נאמען דער „רומעגישער היינע". מיט זיין רומעגיש היסטאָרישער דראמא „פּעטרו האריעש" און איבערזע־צונגען פון הערוויעס „די קייטען" באל־זאק „מערקאדעט" הוגא'ם „טאראקעמא־דא" און אנדערע פיעסען האט ער באר־ייכערט די רומעגישע טעאטער ליטעראַ־טור.

שפּעטער זיינען ערשיענען זיינע בי־כער „יעלע", „וואראזשטעראַ", „מעגער און פרויען" און א זאמלונג געדיכטען פון דעם אידישען לעבען „ספּיני" (דערנער) און א סך אנדערע שריפטען, האמאנען אין שטודיען. זיינע געדיכטען זיינען געשריבען אין א עבט לערישען טאָן מיט א טיפען פּאָעטישען זין — אז ער ווערט באטראכט אלס איינער פון די ערעסטע און וויכטיגסטע רומעגישע דיכטער. זיין פּראזע איז עבט פּאָעטיש — דער סטיל ליין — און די שפּראך פליסענד און זעהר אינטערעסאנט. זיינע פּאָלעמישע ארטיק־לען צייגען ארויס א שארפען זין, אן אונ־צישמעטשענדיג לאגיק. זיינע פּאָליטישע ארטיקלען זיינען געווען פלאם אין פייער און האבען ממש פארניכטעט זיינע גע־נער, זיינע שריפטען איבער אידישע זאכען טראגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פון די אידישע לעידען, און זיין שפּראך איז הערטגעוויקט מיט מיטגעפיהל פאר זיין פאלק. ער האט אויסגעדריקט דאס טרוי־ערימע רומעגישע אידישע לעבען ווי קיי־נער האט עס פריהער נעטון. צו דער זעל־בער צייט אבער, האט ער זיך ניט באַ־פרידיגט נאָר מיט באווייזען און זיטען אידישע צרות — מיט זיין גאנצען כח און שאלאנט האט ער געקעמפט פאר געראָכ־טיגקייט. אָהן מורא — מיט מוטה, האט ער טעגליך אגיטירט די אידישע פּראָגע — און זיינע ארטיקלען וועלען פארבלייבען א מוסטער פון פּראָקטישע ארבייט געטען אויף א גענעראלען אופן.

קיין שום רומעגישער אידישער דיכטער האט ניט געליטען אזוי פיעל פון אנטיסעמיטישע פערפאָלגונגען ווי דר. שטעווירמאן, די רומעגער האבען איהם קיין מאָל ניט געקענט טוהל זיין וואס ער איז א איד — כאטש זיי האבען געמוזט אנערקענען זיין אונגעהייערען טאלאנט. נאָך מעהר זיי זיינען איהם אומער געווען געגנערס און ביטערע שונאים, ווייל ער האט פארטיידיגט אין פארטראטען אידי־שע אינטערעסען.

ווי נרויס דר. שטעווירמאן איז געווען אלס א דיכטער און שרייבער איז ער גע־ווען נאָך גרעסער אלס מענש. מיט זיין צארטער, עדעלער, אימפּראָסיאָנירענדער נשמה — האָבענדיג אליין געלעבט אין צרות און אין נויט — האט ער אימער מיטגעפיהלט מיט די ארימע קלאסען פון די רומעגישע אידען — האט זיי גוט פאר־שטאנען — און האט אלעס מעגליכע געטאן זיי צו העלפען. און צו ליינדערען זייער שמערץ און ליידען. ער האט גע־וואוינט אין יאסי — אין יאסי'ער ארימע ליים האבען כיט געהאט קיין בעסערען, מעהר איבערגעגעבענעס פריינד פון איהם. אלס ארצט האט ער זיין גאנצע צייט צו זיי געווידמעט. עס איז קיין מאָ גע־ווען צו פריה אדער צו שפּעט — זומער און ווינטער, און שעהן וועטער אדער אין רעגען און שניי — ווען מען האט איהם באדארפט האבען — ער איז אימער געגאנגען — האט אימער געטען זיין פליכט.. ער איז אויף געווען אקטיוו, אינ מערעסירט און האט מיטגעארבייט אין אלע יאסי'ער קהל'שע אינסטיטוטיאָנס איבערהויפּט אין די אידישע שולען. אין דעם פארבאנד פון די אידען אין רומעניען האט ער פארקומען מיט זיין אדאָלפ.

דער צווייטער בריעף צו דער פרוי האב איך קוריין: „גוטע מיינע. איך האב דיך געזעהן אויסגעגעהן מיט דעם קינד. איך האב אייך נאָכגעקוקט. אידר וועט מיך ניט זעהן ווען איך וועל אנוועק פון אייך — א הויז מיין טויטען קערפּער, צוויי מאָל האב איך מיך אפּגעהאלטען.

יעצט טוה איך עס — איך צייטער פון לי־עבע צו אייך, אבער איך קען ניט פטור ווערען פון דעם געדאנק. מעגליך, אז דאס מזל וועט אייך נאָך בהעגגען גליקליי־כע טעג. מעגליך — איך וויסיכ דאס איך פון טויפּסטען הארצען. דען איך האב זיי אייך ניט געקענט געבען. מיט מיין גאנצער נשמה. אייער אדאלף".

אין דעם בריעף צו הערר גערגעאל־בעט ער איהם ער זאָל בעטען זיינע מיט־ארבייטער אז זיי זאָלען איהם מחלל זיין און ווייניש זיי ערפאָלג.

הר. טשעווירמאנ'ס טראגישער טויט האט געמאכט א גרויסען רעש איבער דעם גאנצען לאנד, אין אלע קרייזען. אלע האבען שטארק באדויערט דעם גרויסען פארלוסט. א גרויסער, ערנסטער טרויער האט אין אלע שטעדט האט מען געהאלטען אין אין אלע שטעדט האט מען געהאלטען הספּדים און טרויער מיטינגס.

די גאנצע פרעסע פון דעם לאנד האט געדריקט וואָרימע נעקראלאגען, אפילו די פארביליענסטע אנטיסעמיטען האבען אויך געזאגט א טוט ווארט נאָך איהם. זיין וואונש איז ערפילט געווארען, צווישען די הרוגי מלחמה ליעגט ער אין זיין עווי־גער רוהע ת. נ. צ. ב. ת.

1919 :

די אגריקולטורעלע מעגליכקייטען פון ארץ ישראל

לויט דער מיינונג פון דעם באראנ־טען פּראָפעסאָר באראט, געדריקט אין דער „אייראָפּעאישער שטאאט און ווירט שאפט צייטונג", קאנען דריי הונדערט טויזענט העקטאר פון דעם ארץ ישראל באדען באוואסערט ווערען מיט די זיא - כערען פון דעם ירדן, ווען מען זאָל דאר־שען אויפבויען די נויטיגע טעכנישע איינ־ריכטונגען (עהנליכע צו די איינריכטונ - גען, וואס די ענגלענדער האבען אויס־געבויט אין „מצרים). 600,000 העקטאר איז דאָ פּרוטבארער באָדען אויף תבואה און ניט וועניגער ווי אין מיליאָן איז דאָ פּרוטבארער געבירגיגער באָדען אויף פּלאנצונגען, און נאר 20—25 פּראָצענט ערד איז אונפּרוטבאר. (ארום און ארום פּאָרמאָגט דער פּאלעסטינא באדען צוויי און א האלב מיליאָן העקטאר.)

אויף דעם שטח ערד דארף געגרינ - דעט ווערען 1000 „האכמאדערנע לאנד - ווירטשאפטליכע בעטריעבע". יעדע פערמע דארף בעארבייט ווערען דורך 60־80 יעהרליכע ארבייטער און אזא צאָהל צוגעדוינגענע ארבייטער אויף א פאר הונדערט אין יאָהר. אלזאָ זיינען בא - שעפטיגט דירעקט ביי דער ארבייט ציר־קא הונדערט טויזענד פערזאָן.

די נויטיגע פיזישע קראפט צו דער ארבייט ווי אויך פאר טראנספּארט מיט־לען (באהנען טראמווייען א. ז. וו.) אין עלעקטרישע באלייכטונג פאר דאס גאנצע לאנד, קאנען געבען די טייכען און שטראָ מען אין ארץ ישראל, ווען מען וועט זיי ווי געהעריג עקספּלאָאטירען.

נעלד - מיטלען אויף צו איינארדנען די 1000 פערמעס, וועלכע זאָלען בעאר־בייטען די גאנצע פּרוכטבארע ערד אין ארץ ישראל — אויסער די בערג, וועל־כע זיינען מסוגל נאר צו פּלאנצונגען — און בעשפּייזען א זעקס מיליאָנער בע - פעלקערונג איז אין גאנצען נויטיג, לויט דער אויסרעכענונג פון פּראָפעסאָר כא - לאָד, א הונדע סומע פון צוויי מיליאַרד מארק, פון דעם 300 מיליאָן אויף איינ־ציאָרדנען קינסטליכע בעוואסערונג אויף דריי הונדערט טויזענט העקטאר ערד אום דעם יערדן, 100 מיליאָן אום טויל־וויין צו בעזארגען מיט וואסער די 400 טויזענט העקטאָר ערד אין עבר־הירדן; אויף דער מיינונג פון דעם באראנ־טען איז ערשטען אויף דער אויסנוצונג פון דער אויסנוצונג פון דער אויסנוצונג פון